

# Boden-ANAN

medlemsblad för

Boden  
Överluleå  
ForskarFörening



Nr 1

Årgång 10

Februari 2001



## VEM?

Känner Du igen bilden? Vet Du vem någon av de unga skiddamerna var? Lämna i så fall den informationen till föreningens bildansvariga.

Vad vi känner till är att bilden härstammar från fotografierna Andersson och Östling som hade fotoateljé i Boden i början av 1900-talet. Den är en av de bilder som Norrbottens museum har scannat från glasplåtar från den ateljén.

Hjälp oss identifiera motiv på den här och andra bilder. I en pärm inne i stora forskarsalen finns många bilder som vi inte vet vilka personerna eller husen som avbildas föreställer.

## Innehåll

- s.2 Föreningsinformation, Ordförande har ordet
- s.3 från Redaktionen, Återställare, FSS 20 år, Loppis, Mötesannons, Läst, Hemlän
- s.4 En oäkting (del 1) *Luleå stifts julbok 1959*
- s.8 Beredskapshälsning, Major Gunnar Björkman
- s.9 Städning, Än historia opa Pijtmåhle
- s.10 Häxeri och heden- dom, *Norrbotten, Läse- böcker för skola och hem*
- s.12 Besöksstatistik, Nya mikrokort, Jöns Olofsson- Lustigbuss
- s.13 Antavla, *Eila Fredrik- son*
- s.14 "Korv-Gustavsson", *Herman Wahlberg*
- s.15 Nya medlemmar, Adressändringar, BÖFF gratulerar, Tack, Årets möten

Bilaga: Inbetalningskort

# Styrelse och övriga funktionärer för Boden Överluleå ForskarFörening

Föreningens adress: c/o Sandberg, Kålrotsvägen 11, 961 47 BODEN

Postgiro: 157 58 - 6

Tel till forskarrummet i Råbäcksgården: 0921 - 504 13, e-post: [boff.boden@spray.se](mailto:boff.boden@spray.se)

Ordförande	<b>Björn Fredriksson</b>	Nipvägen 18	961 44	Boden	tel 0921 - 65 315
		e-post: <a href="mailto:bjorn.fredriksson@egonet.se">bjorn.fredriksson@egonet.se</a>			
V.ordförande	<b>Arnold Lagerfjärd</b>	Trollsländevägen 9	961 68	Boden	tel 0921 - 13 750
Sekreterare	<b>Ewa Sandberg</b>	Kålrotsvägen 11	961 47	Boden	tel 0921 - 72 274
Kassör	<b>Barbro Lampinen</b>	Unbyn 290	961 93	Boden	tel 0921 - 480 021
Ledamot	<b>Ebba Loräng</b>	Kungsgatan 14 A	961 31	Boden	tel 0921 - 13 240
Styrelsesuppleanter	<b>Constance Rutberg</b>	Svartbyv. 10 D	961 37	Boden	tel 0921 - 16 311
	<b>Hagar Nordlund</b>	Saxvägen 29	961 42	Boden	tel 0921 - 15 264
Valberedning	<b>Kristina Öhman</b>	Kyrkgatan 33 1 tr	961 75	Boden	tel 0921 - 15 979
	<b>Linnéa Westerberg</b>	Buddbyvägen 41	961 42	Boden	tel 0921 - 60 075
	<b>Anna-Maria Persson</b>	Karetvägen 24	961 42	Boden	tel 0921 - 53 333
Revisorer	<b>Carl-Lennart Persson</b>	Karetvägen 24	961 42	Boden	tel 0921 - 53 333
	<b>Sixten Sandberg</b>	Österby 950	961 95	Boden	tel 0928 - 40 132
Revisorsuppleanter	<b>Britta Lundman</b>	Domarvägen 17	961 39	Boden	tel 0921 - 13 879
	<b>Herman Wahlberg</b>	Kyrkgatan 18	961 34	Boden	tel 0921 - 10 942
Redaktion för medlemsbladet:					
Ansvarig utgivare	<b>Ewa Sandberg</b>	Kålrotsvägen 11	961 47	Boden	tel 0921 - 72 274
		e-post: <a href="mailto:ewa.sandberg@privat.utfors.se">ewa.sandberg@privat.utfors.se</a>			
	<b>Eila Fredriksson</b>	Nipvägen 18	961 44	Boden	tel 0921 - 65 315
		e-post: <a href="mailto:eila.fredriksson@egonet.se">eila.fredriksson@egonet.se</a>			
Bildansvarig	<b>Kristina Öhman</b>	Kyrkgatan 33 1 tr	961 75	Boden	tel 0921 - 15 979
Kontakt i datafrågor	<b>Gunnar Glaas</b>	Kungsgatan 38	961 64	Boden	
		e-post: <a href="mailto:gunnar.glaas@telia.com">gunnar.glaas@telia.com</a>			

## MEDLEMSAVGIFT, KODKORT och NYCKEL

Medlemsavgiften för år 2001 är 100 kronor.

Kodkort till ytterdörren och nyckel till kammaren finns att köpa i Råbäcksgården. Kodkort kostar 50 kronor och nyckel 80 kronor. För att köpa dessa fordras att du är medlem i föreningen. Kortet ger tillträde till lokalerna från kl 07.00 till kl 21.00 alla dagar i veckan. Nyckeln ger tillträde till kammaren där vi förvarar våra samlingar.

Tag kontakt med någon i styrelsen om du är intresserad.

## ADRESSÄNDRING

Om du ändrat adress, var vänlig meddela föreningen din nya. Vi får inte adressändringar från något register.

## PLANERAD UTGIVNING

Boden-ANAN planeras komma ut:

vecka 18 - manusstopp 16 april

vecka 34 - manusstopp 3 augusti

## Ordföranden har ordet

Tyvärr så var vi tvingade att ha Råbäcksgården stängd från den 18/12 2000 t.o.m. 8/1 2001, men nu kan vi istället glädjas över att samtliga golv i forskargården är slipade och lackade. Den inventering som årligen görs, på föreningens egendom, visar att vi är duktiga på att hålla rätt på sakerna. Närmast i framtiden: Årsmöte 14/3, Släktforsarkonferens i Leksand 24-25/3, ÖNFF-träff i Skellefteå 31/3, då de även firar 20-års jubileum.

Släktforskarförbundet lider av växtvärk. Vi har ökat med närmare 20 000 medlemmar på några få år. Detta skall vi alla glädjas över. Därför har de senaste två åren ägnats åt att framställa nya stadgar för förbundet. Detta har inte

varit utan vända för både stämma och styrelse. Det är främst av två anledningar. För det första är det i medlemsföreningarna ett ökande motstånd mot stödjande medlemmar i förbundet och för det andra att föreningar går ihop och bildar förbund och därmed vill vara förbund i förbundet. Vidare ger förbundet ut tre tidningar: RÖTTER på internet, Släkthistoriskt forum samt Angeläget. Dessa tre tidningar riktar sig till alla i världen, alla prenumeranter och Angeläget till 5 styrelseledamöter i medlemsföreningarna.

Vår föreningsstyrelse skall ha ett extra sammanträde om de nya förbundsflaggarna och ge remissvar till förbundet.

Björnvrål

## från Redaktionen

Med det här numret av Boden-ANAN följer ett inbetalningskort i samtliga medlemstidningar, så även Du som redan betalt får ett. Medlemsavgiften som bestämdes vid förra årets sista medlemsmöte är oförändrat 100 kronor. Var noga med att ange **NAMN, ADRESS och MEDLEMSNUMMER**. Ditt medlemsnummer hittar Du ovanför namnet på tidningens adressetikett.

De som blivit medlemmar under det senaste året får som bilaga en komplett medlemsförteckning. Vill Du som varit medlem längre också ha en aktuell förteckning meddela i så fall till redaktionen så skickar vi en med nästa medlemstidning.

I det här numret av Boden-ANAN finns avskrifter av två brev daterade september 1939 d.v.s. vid andra världskrigets utbrott. De är skrivna av major Gunnar Björkman som var pensionerad och bosatt i Askersund när han blev inkallad till tjänstgöring i Boden. Dottern Ulla har renskrivit och lämnat kopior till föreningen.

## Återställare

Vi har genomfört en omgång "Återställare" med åtta deltagare under januari och planerar att hinna med ytterligare en under våren. Några har redan anmält sig, men det finns platser kvar. Vi börjar så fort vi har tillräckligt många.

Anmälan till Eila eller Björn (0921 - 65 315) eller Ewa (0921 - 72 274)

## FSS 20 år

Föreningen Skelleftebygdens släktforskare firar 20-årsjubileum med föreläsningar, utställning och förevisning av hjälpmedel på Stiftsgården i Skellefteå 31 mars-1 april. Program för jubileet finns anslaget i stora forskarsalen.



## Loppis

Även i år kan Du bli av med ditt överskott. Vi avser nämligen att ställa upp ett loppisbord igen. Sista lördagen i april - preliminärt. Ungefär en vecka innan kan du börja lämna in material. Vi tar som vanligt emot i princip allt utom kläder, möbler och vitvaror.

Du har även möjlighet att få agera marknadsknalle för en dag (de som gjort det tidigare har tyckt att det varit ROLIGT). Anmäl ditt intresse till någon i styrelsen.

## Hälskommen

till

## Årsmöte

Söndagen den 11 mars kl. 14.00

i

## Almska skolan

Årsmötesförhandlingar enligt stadgarna

Före mötet, kl 13.30 - 14.00 underhåller musikgruppen **TitTB**. De spelar även i pausen.

Dragning korsordsbinnare

Försäljning klocklotter - ev. dragning

Besökslotteri

Kaffe med bröd

## Läst

I nr 4/dec 2000 av "Tjocka släkten", medlemsblad för Lappmarkens släkt och bygdeforskare finns en förteckning över hembygdsböcker från södra Lappland och norra Ångermanland med angivande om var och om man kan få tag i exemplar.

I nr 67 av "Våra rötter vår historia" medlemsblad för Hembygds och släktforskare Nolaskogs finns en förteckning över CD-romskivor med databaser och hembygdsböcker som föreningen har till försäljning.



## Hemlån

En del av de böcker som finns i våra hyllor inne på kontoret har Du som medlem möjlighet att låna hem. Villkoren är att Du noterar vilken bok som avses, ditt eget namn och lånedatum på därför avsedd lista intill dörren. Lånetiden är normalt en månad. När du återlämnar boken ska du notera det på samma ställe. Det är **inte** tillåtet att låna hem pärmar. Det är inte heller tillåtet att låna hem bytestidningar utan att ha träffat speciell överenskommelse med någon ur styrelsen. Hemlån av senaste numret av bytestidningar beviljas aldrig. De får läsas på plats.

De böcker som finns i "Försäljningshyllan" får naturligtvis inte lånas hem! De får man köpa.

## En "oäkting"

Ett dystert levnadsöde i vår nordliga gränsbygd  
(Första delen)

I de finsktalande bygderna vid vår nordliga gränsälva var det förr i världen vanligt, att ett barn, fött utom äktenskapet, fick den försmädliga benämningen »jalkalapsi». Detta är ett finskt ord och betyder fotbarn. Uttrycket har, enligt vad äldre människor i bygden påstår, uppkommit på grund av att den ogifta modern ansågs vara »lättfotad». Barnet var en följd av hennes utespring på olovliga vägar och otillättna nöjen. I benämningen »jalkalapsi» låg en påminnelse om barnets mindervärde. Det hade sin ungefärliga motsvarighet i det svenska »oäkting». Bägge benämningarna vittna om en obarmhärtig ringaktning av ett barn, som utan sin förskyllan råkat födas av en ogift moder.

Den berättelse, som här följer, tar sin början i en finsk kyrkby under den senare delen av 1800-talet.

Den största gården näst prästgården och länsmansbostället ägdes av storbonden och kyrkovärden Antti Rautinen. Det vill säga han ville hetas vara storbonde. Om han i själva verket var det, kan man tvista. För att vara storbonde borde man ha åtminstone femton klavbundna kor i fähuset och minst två hästar i stallet. Antti hade bara tolv kor, och av dem hade två ständigt gått gall. De stod i sina bås och tärde på starrhöet bara för antalet skull. Av de bägge hästarna var den ene stelbent och spattig. Även den hade sin husbondes fåfänga att tacka för sin höga ålder. Det låter ju bättre att ha två hästar än bara en.

Det som här framskyntat om Rautinens lilla svaghet att vilja något betyda i byn och i socknen får inte tolkas såsom någon större skavank på hans karaktär. Han åtnjöt ett gott anseende både hos kyrkfolket och pörtmenigheten vid samlingarna. Han var en duktig och välvillig karl, rejäl och ordhällig mera än de flesta andra i byn. Att han var envis och ansåg sin mening i världsliga som andliga ting vara den enda rätta och riktiga, är onödigt att omnämna. Ty så tycker ju nästan varenda människa. Och varför skulle Antti Rautinen utgöra något undantag?

Men att betrakta honom såsom felfri vore också en stor överdrift. Ett av hans ofördelaktiga lynnesdrag var hans anspråk på att honom tillkom den sista bestämmanderätten på hans gård. Detta gällde alla ting, och dit lade också det oinskränkta husbondeväldet. För detta sin befogenhet brukade han åberopa stöd på flera ställen i Bibeln.

När han mötte invändningar, som innebar inskränkningar i hans diktatur inom gårdens arbetsliv och familjeförhållanden, blev han stucken och högröstad. Gav man då inte genast efter, kunde han brusa upp i obehärskad vrede och drev då – för husfridens skull – vanligen sin vilja igenom. Sina våldsamma lynnesutbrott

skyllde han på sin medfödda häftighet. Ingen vågade antyda att de lika mycket kunde hänga samman med hans mänhet om sitt anseende som en beslutsam husbonde, den där vet vad han vill och även förer sin vilja igenom.

Hans hustru Sohvia – där på trakten lät namnet ungefär Sohja – var i många stycken sin makes motsats. Trots detta, eller snarare tack vare detta, passade de utmärkt bra ihop, precis som hake och hyska, sa' folket. Sohvia hade inte alls svårt för att byta åsikt. Det kunde få ske »fast huru mycket», när det gällde småsaker, bara något gott därmed kunde vinnas. Hon var över huvud taget inställd på bara det som var kristligt gott. Hon var nämligen en av de trägnaste på de kristnas pörtmöten. En ganska unik egenhet hos Sohvia var att hon hade mycket svårt för att ljuga. Hellre utsatte hon sig för nesan att skämmas, än hon i nödfall tillgrip en osanning. Godhjärtad och hjälpsam var hon också, mild i sina omdömen om andra och sträng mest mot sig själv.

Makarna Rautinen hade flera barn, bland dessa en vuxen flicka, Kaarina. När hon nu befann sig i sin vackraste knoppningsålder, var hon riktigt grann att skåda. Själv visste hon inte av det, vilket var hennes fagraste prydnad. De beskrivningar, som en dejlig flicka brukar få i de finska folkvisorna, tycktes ha tillkommit med henne som förebild: de brunglänsande vägiga lockarna med glitterglans i, de rödlätta, silkeslena kinderna, de vackert formade, purprade läpparna, de djupblå ögonen, hela den käcka gestalten. Till sin växt var hon ingen slank liljestängel, snarare en välskapad, täck, fyllig flicka med former, som markerade kvinnlig mognad.

Nog av, redan genom sitt yttre tilldrog sig Kaarina beundran hos det manliga släktet i byn. Därtill kom, att hon räknades till de rejäla och i sin vandel tadel fria jäntorna i hela trakten. Hon visste att hålla lågsinnade och närgångna pojkar på avstånd och bringa till tystnad den glop, som inom hennes hörhåll kom med skamtal. Med den anda, som rådde i hennes hem, och med den sedelära, som hon söndagligen hörde predikanterna upprepa vid pörtesammankomsterna, kunde inte heller annat vara att vänta. Till allt detta kom, att hon hade ett lättsamt och soligt humör. Alla människor trivdes med henne.

Det var därför ingenting att undra över, att Kaarina var den mest åtrådade jäntan i byn. Tänk att få hemföra denna unga, friska, täcka jungfru som brud och blivande värdinna! Folk pratade och undrade och gissade hit och dit om vem som skulle bli den lycklige. Fadern hade också haft sina överläggningar, någon gång med Sohvia, mest med sig själv, och naturligtvis aldrig med Kaarina. Ibland hade hans hugskott varit riktade åt det andliga hållet, till den länge, gänglige hjälpprästen i

socknen. Även han hade upptäckt, hur Kaarina i lägring och umgängessätt frappant skilde sig från sina jämnåriga. En präst som måg, tänkte kyrkvärden, skulle nog skänka lite mera glans och anseende åt hans gård än vad bara en olärd bondpojke kunde ge. Men å andra sidan, fortsatte han sina funderingar, kan den där tanige prästen bli besvärlig. Han inlåter sig ju i dispyter med predikanten i byn, och han vågar påstå sig ha andra meningar än denne om vad som är lovligt och vad som är synd. Dessutom – här rev han sig villrådigt i håret – predikar han ju fasligt sakteligt och entonigt. Det tör nog dröja, innan han blir kyrkoherde. Och som hjälppräst har han för liten kaka för att föda hustru och barn. Prästen var alltså ingenting att tänka på.

Lyckligtvis fanns det välbärgade unga män i grannskapet, män med lovande framtidsutsikter. Dit hörde Niemen-Erkki, som inom kort komme att överta far sins diversehandel med hela det väldiga lagret, som till sista öret var betalt »per extra kontant». Det hade han handelsmannens egna ord på. Detta vore ju ett förståndigt uttränkt och lovande parti för Kajsukka, – ett smeknamn som han begagnade, då han var vid gott humör. »Och naturligtvis måste hon tycka detsamma som vi föräldrar», sa han för sig själv. »Hon är ju så klok och lydig». Han hade aldrig rådgjort med vare sig hustrun eller Kaarina i denna fråga. Men han räknade med att bägge fruntimren skulle tacksamt anamma det förslaget som han med flickans väl i sikte funderade ut. Men här gissade han fel. Sohvia hade alls ingen bestämd mening, bara en dold önskan. Denna sammanföll med Anttis, men med det bestämda förbehållet, att Kaarina också gillade den. Mot hennes vilja fick intet mågskap ifrågakomma.

Men från Kaarina var intet medgivande att påräkna. Själv visste hon väl ännu inte så noga, vad hon ville.

Men så pass mycket var hon på det klara med, att ifråga om hennes eget äktenskap var det hon själv som skulle ha det avgörande ordet. Någon brådska att, såsom hon uttryckte sig, »ta oket» hade hon inte heller. Folket i byn lät hon grubbla och fundera, bäst dom gitte.

Nu råkade det en sommar inträffa, att socknens kyrka skulle repareras och förskönas. Kyrkvärden Rautinen hade mycket att styra och ställa med. Bland annat föll det på hans lott att upplåta en kammare i sin gård till bostad åt en konstnär från östra Finland, närmare bestämt en karelare. Han hette Ivan Profjeff. Utom det att denne Ivan var skicklig i sitt yrke och tråget anlitad vid kyrkobyggen, var han även en belevad och gentil ung man, som utan egna ansträngningar slog an på det svaga könet. Han var piggögld, kvicktänkt och talför. Utrustad med de bästa vitsord för sin vandell, gjorde han ett gott intryck på alla i Rautinens hus. Vad särskilt Kaarina beträffar kände hon från första stund, att hon skulle trivas gott i Ivans sällskap; hon visste inte varför, men det berodde kanske på att denne man var alldeles olik alla andra unga män hon tidigare mött.

Det dröjde inte länge, förrän Antti Rautinen fick på känn, att osynliga trådar höll på att spinnas mellan de två ungas hjärtan; ändock undvek de båda sorgfälligt att utåt visa sina känslor. Antti ansåg sig inte kunna inskrida med något slags veto (jag förbjuder), förrän han hade påtagliga bevis för att hans misstanke var befogad. Ett sådant kom också. Det kom på Kaarinas namnsdag. Ivan uppvaktade henne den dagen med en vackert formad ask dekorerad med smakfullt målade slingor och blommor i de grannaste färger. På locket stod några sirligt präntade ord på finska, som betydde ungefär »Till mitt hjärtas allra käresta».

Nu brakade det löst. Anttis låtsade lugn tröt. Vreden bröt på en gång med oemotståndlig häftighet alla fördämningar. Kaarina och hennes kavaljer överhöljdes med en störtflod av ovet och de allra skymfligaste tillmälen. Dottern beskylldes för sådana försyndelser i sitt umgänge med främlingen i huset, vartill hon intill denna stund var fullkomligt oskyldig.

Modern, som hört husbondens skamlösa anklagelser mot de unga, kom och försökte med milda ord dämpa hans vrede. Men han knuffade henne omilt ifrån sig utan att lyssna till hennes tal.

Slik behandling av kvinnor kunde Ivan inte lida. Finnblodet kom i svallning, och helt automatiskt kastade han av sig rocken, färdig att flyga på kyrkvärden. Men Kaarina, som blivit alldeles blek i ansiktet, höjde avvärjande sin hand och tillsade honom med darrande röst att låta bli far. Sen vände hon sig mot fadern, såg honom stint i ögonen och yttrade med iskall stämma, medan orden, ett i sänd, pressades fram mellan hennes spända läppar: »Du har skamligen vanärat din dotter, då du påstått, att lägersmål skett mellan henne och denne man. Det steget har jag och Ivan icke tagit. Tar du tillbaka beskyllningen?»

»Nej, spottade fadern ur sig.

»Nå väl! I dag är vi oskyldiga. Men skyll dig själv, om du i morgon får bära skammen över din dotters skuld...»

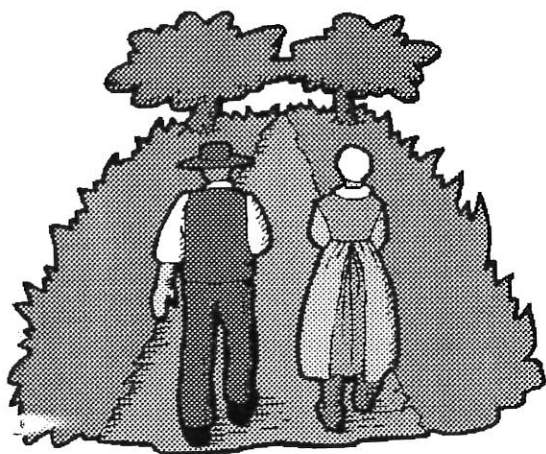
Hon ryckte till sig den vackert målade asken, smekte med handen de kärliga orden på locket, gav Ivan en varm blick, vars innebörd han inte hade svårt att tolka. Sen gick hon in i sitt rum, där hon dröjde en stund, varefter hon försvann från gården. Ingen mer än Ivan lade märke till, vart hon styrde stegen. Ännu följande morgon hade hon inte kommit tillbaka, inte samma vecka, inte samma sommar heller.

Ivan hade osedd av gårdsfolket följt henne ett stycke på vägen. Han kom sedan tillbaka, färdigställd i en hast sitt arbete i kyrkan och kvitterade ut slutlikviden för det hos kassören. Följande morgon var även han försvunnen från kyrkbyn. Vart, det visste ingen – mer än Kaarina. Ty han träffade henne på överenskommen mötesplats i skogen och slog följe med henne.

De unga tu vandrade nu norrut genom väglösa, snåriga skogs- och myrmarker längs gränsälven, vars gny de alltjämt behöll inom hörhäll. På det sättet kunde de

inte gå vilse. På kvällen nådde de en förfallen slätterkoja. Där åt de av den färdkost, som Ivan fört med sig, och där övernattade de på en bädd av granris, som brets ut på jordgolvet.

Dessa två unga människor hade under flera månader dagligen mött varandra i Rautinens gård. Visserligen hade de utbytt ord med varandra. Men det hade blivit bara betydelselöst prat om väder och vind, om arbete och andra vardagliga bestyr. Ingenting hade sagts om de känslor, de hyste för varandra. Nu kunde de tala ut. De hade båda känt, att de från första stund hörde ihop på något outgrundligt sätt; båda hade de gått och väntat på nästa tillfälle att få se en skymt av den andra. »Det måste vara den underliga upplevelse, som kallas kärlek», sade Kaarina och smög sig intill Ivan. »Ja, det är jag alldeles viss om», fastslog Ivan och grep hennes hand.



Kaarina fortsatte: »Vi är utkastade bägge två i en kall och hård värld. Vi måste hålla ihop och hjälpas åt, . . . hjälpas åt genom *hela* livet.» De sista orden yttrades med djupt allvar. Och han upprepade som ett edsformulär samma ord. Detta fick betraktas såsom deras trolovning. Och med den följd ännu mer förtrolighet, som de viskade till varandra i den förfallna slätterkojan ute vid brynet till en övergiven starrmyr.

Sedan Antti i sin upphetsning skymfligt kränkt sin dotters heder genom att betvivla hennes jungfruliga oskuld, hade hon i rena desperationen beslutat ta hämnden i egna händer, glömsk av ordet »Vredgens men synden icke». Så förblindad hade ursinnet och hämndbegäret gjort henne, att hon menade sig kunna överflytta vanäran från sig själv till sin far genom att låta dennes falska beskyllningar bli sanna. Ingen begär ostraffad en sådan okristlig gärning.

Men i själva verket var det inte endast hämndens furor, som bedrev sitt mörka spel i Kaarinas själ. Det får måhända betraktas såsom en förmildrande omständighet, att även en annan makt var verksam i denna ljumma sommarkväll. Även den beställsamme och oemotståndlige Eros satt på lur i en av kojans vrår. Han bär bäge, koger och pilar, vilka aldrig förfelar sitt mål. När han är säker om att segra, sårar han även människohjärtan, och de sår, som hans pilar gör, smärtar mer än getingens gadd.

Sedan det blivit en ofrånkomlig sanning för Kaarina, att fadern skulle framtvinga ett äktenskap mellan henne och Niemen-Erkki, ifall hon stannat hemma, hade hon funnit sig tvungen att gripa lyckan i flykten. Ivan fick inte lämna henne. Han var inte bara räddaren för stunden, han var den underbaraste människan i hela världen, han var den ende, som skulle kunna göra henne lycklig för livet. Och med något mindre kände hon i detta nu, att hon inte kunde åtnöja sig. Hennes huvud ropade på försvar och skydd, hennes hjärta skriade efter kärlek.

Kaarina var i många stycken ännu ett barn. Hon visste nog inte så mycket om vad kärlek till en man innebar. Saken hade inte tidigare varit aktuell för henne. Men nu: antingen hon förstod det eller inte, så älskade hon honom nu, älskade honom alltid och skulle aldrig älska någon annan.

I denna avskildhet från alla andra människor på jorden, alldeles ensam med den hon kär hade, skälvde hennes livshungriga kropp av fröjd över att vara gripen av den stora kärleken till en människa, som hon helt kunde anförtro sina hemligaste tankar och känslor åt.

Vad som följde vet jag ej. Men jag säger bara, som jag tror. När detta första möte var slut – ty det var deras första riktiga möte – så hade Kaarina förgåtit all den oförrätt hennes far hade begått mot henne, och hon föll kanske på knä på jordgolvet i hyddan. Ty sådan var Kaarina.

Följande dag fortsatte flyktingarna vandringen och kom till en bebodd stuga längre upp efter älven. Där fick de rodd över till svenska sidan. Kaarina visste, att hon hade en avlägsen släkting på mors sida i en av de svenska Tornedalsocknarna. De skulle vara ett välbestyttet bondfolk i en by, som hon lyckligtvis också erinrade sig namnet på. Dit skulle de fråga sig fram.

Hand i hand vandrade de båda flera dagar tills de nått den sökta byn. Gården, där släktingarna bodde, utpekades för dem. Men innan Kaarina gick fram till gården, måste hon säga farväl till en tid åt Ivan. Han hade enträget bett henne att följa honom till hans hem och vistas hos hans föräldrar, till dess han nått en fast anställning och kunde bilda eget hem. Det rådet kunde Kaarina inte följa; hon var rädd för att känna sig onyttig hos främmande människor.

Försäkringar om livslång kärlek och ovärderlig trohet utväxlades och beseglades i den stunden på förälskade unga människors sätt. De trodde och litade fast på varandras ord. Under väntetiden skulle de skriva till varandra.

Svårt hade de att slita sig från varandra. Gång på gång trampade de samma stig fram och åter, sida vid sida. Äntligen släppte de varandras händer och gick åt vart sitt håll. Kaarina under snyltningar och strömmande tårar, Ivan med ansträngd hurtighet.

Med äkra kvinnlig intuition kom Kaarina mitt i sorgen ändock ihåg, att hon i en skilsmässostund som denna borde visa upp ett mera soligt än surmulet och

sorgmodigt ansikte, varför hon försökte anlägga en gladare min. Men den minnesbild av Kaarina, som Ivan förde med sig från avskedet, liknade mest en grimas från en antik tragisk mask.

\*

Hos sin släkting, som hette Jaakola, blev Kaarina hjärtligt mottagen och redan från första dagen betraktad nästan som barn i huset. Hon hade aldrig tidigare träffat någon av medlemmarna i denna familj och visste inte heller i övrigt mycket om dem. Husbonden Israel hade varit en idog och försiktig man, gästvänskap var en utbredd dygd i dessa trakter. Ingen i hans ställning snålade på en plats vid bordet eller liggplats i kammaren för en tredje eller fjärdmännings dotter, som kom på besök. Helt oombedd ställde hon in sig i arbetsleden på gården och gjorde ingen min av att avbryta »pähälsningen». Allt detta förvånade i hög grad husmodern Maja. Hon hade väntat på någon förklaring men var alltför finkänslig för att genast föra saken på tal.

Då några veckor förflutit och Kaarina inte gjort någon antydning om att hon ärnade lämna gården, frågade Maja helt försynt, hur hon hade det ställt med sin utrustning för vintern, som nu stod för dörren, »om du tänker stanna här», tillade hon liksom i förbigående.

Kaarina berättade då bara en del av orsaken till att hon så plötsligt trängt sig på slakten, nämligen att fadern hade velat tvångsgifta bort henne med en karl, som var henne alldeles likgiltig. Därför hade hon rymt från hemmet, där ingen visste, var hon befann sig. Mor Maja föreställde henne då, hur ängsliga föräldrarna måste vara, som inte visste, vart deras bästa jänta tagit vägen. Hon förmådde Kaarina att skriva hem och tala om sin vistelseort för mor, men hon skulle hemlighålla den för far.

Nu fick Kaarina i ett sorgebrev från hemmet veta, att fadern hastigt hade dött. Den häftiga sinnesrörelse, som han råkat i på grund av det ovälkomna mågskapet, och det obehärskade uppträdet, som följde, hade blivit en alltför stark påfrestning för hans hjärta, som länge lidit av en obotlig åkomma. Han hade blivit förtvivlad över att ha jagat sitt käraste barn från hus och hem. I brevet hade mor berättat om fars sista stunder. Mellan de smärtsamma anfällen hade han ropat: »Käre Gud, förlåt mig för Kristi skull min hårdhet!» och sedan: »Älskade Kaarina, kom tillbaka, kom tillbaka, förlåt mig min hårdhet!»

Han hade skickat ut gårdsfolket för att söka henne. Plågorna hade ansatt honom mer och mer. Mellan jäm... ropen hade han flämtande bett Sohvia att tala om för Kaarina, då hon kom tillbaka, att det innerst inne varit faderskärlek, som gjort honom så hård och bestämd. Han hade inte velat anförtro det bästa han ägde, näst sin hustru, åt den där löskarlen. Han hade inte litat på dennes uthållighet och trohet. Därför hade han velat varna henne och rädda henne från olyckan och skammen att sätta ett »jalkalapsi» i världen och därmed sätta en fläck på hennes eget och familjens

anseende. »Men nu . . . », rösten blev mera flämtande och svag, »nu har jag förstått . . . varför hon flydde. Hennes flykt . . . är ett bevis . . . på att hon var . . . utan skuld. Nu förstår jag det. Nu kan jag dö i frid . . . och i hopp om att Kaarina skall förlåta . . . min nitälskan för hennes timliga . . . och eviga väl . . . och att hon skall glömma . . . min uppbrusning. Gud förlåte mig också . . . för sin Sons skull . . . min ovislighet! Amen.» Det var som ett testamente, ett uttryck för hans ytterska vilja, som han med mycken möda och långa uppehåll, under svår andnöd dikterat. Hans tankar var rediga, orden valda med omsorg. Men därmed var också hans krafter uttömda. Han andades tungt och insomnade med den stora fridens uttryck över sitt anlete. Allt detta hade mor berättat om i sitt brev.

Det är omöjligt att beskriva den smärta, som detta brev beredde Kaarina. Varje rad var som en jättenäve, som kramade och pressade samman hennes arma hjärta. Då hon mötte ordet »oskyldig» kändes det, som om ett svärd trängde genom hennes själ. Allt inom och utom henne höll på att brista samman. Hon, Kaarina, Kajsukka, som far smeksamt kallat henne, oskyldig?! Vilken vrångbild av oskuld!

Det var väl också ett bittert ödes oförklarliga men kanske meningsfyllda skickelse, att brevet denna dag skulle nå henne, just då hon av säkra tecken att döma blivit viss om att hon var i färd med att »sätta ett jalkalapsi» i världen», för att använda fars ord. En liten tröst, om än bittersmakande, var det ju, att fadern fått somna in i tron att hon var oskyldig. Han trodde gott om sin flicka. Men att hon inte gjort sig förtjänt av denna goda tro ökade på samma gång hennes själavända. Hela denna tilltrasslade tillvaro var henne så outhärdlig, att den närliggande älven började locka henne som det enda sättet att komma ur eländet.

I denna farans stund var det, som hennes goda, fromma moder uppenbarade sig för henne. Hon såg henne livslevande framför sig. I hennes ängsliga ansikte läste hon en varning, som på samma gång var ett lidande modershjärtas trösteord. Hon skyndade sig ut och uppsökte en undangömd plats, där hon osedd och orörd kunde »komma till sig själv», se sin uselhet och ropa ut sin nöd för Gud. Det som hon i denna botkamp genomgick var helt visst också svaret på moderns innerliga förböner för sitt barn.

Kaarina återvann så mycket av livsmod att hon kunde återvända hem och följa fadern på hans sista färd. Det var en gråtens och tårarnas sorgetyngda färd. I hemmet kunde hon emellertid omöjligen förmå sig att stanna, hur mycket modern än tiggde och bad henne härom. Sedan hon missbrukat föräldrarnas goda tankar om henne, hade hon svårt för att se mor in i ögonen. Hon ville i det längsta förskona henne från ett »oäkta» barnbarn.

\*

## Beredskapshälsning

Boden d. 5/9 1939

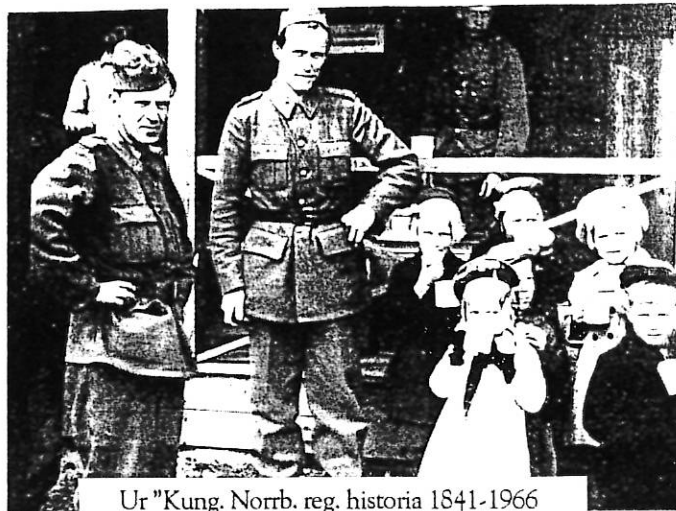
Min älskade hustru!

Nu skall jag skriva litet utförligare om hur jag har det. I Krylbo stötte jag på fullt med officerare, som skulle till Boden, inkallade liksom jag. En överste Sandahl från Nora stötte till redan i Frövi, han hade de sista åren varit på I 19 och skulle till Morjärv. I övrigt var hela kupén full av civilklädda officerare från Skåne, så det talades en genuin skånska. Majoren greve Piper, ryttmästare Rosencrantz (känd hästkarl), löjtnanten greve Hamilton m.fl. högadliga officerare, alla trevliga och gemytliga, särskilt Piper, som var mycket torrolig. Alla dessa tjänstgör här.

Jag bodde första natten på järnvägshotellet, innan jag fått annan bostad, nu bor jag hos en överkonstapel Häggbom (förut sergeant vid I 19). På järnvägshotellet kostade ett rum 4:- + dricks, här 50:- per månad och blott några hundra meter från expedition. Jag har min expedition i Oscar II:s soldathem, en del expeditioner ha min f.d. expedition i Sandströmska gården, så jag känner igen mig överallt. Genast efter ankomsten till Boden gick jag och anmälde mig hos Chefen general Douglas, Kommendanten general Högberg och min närmaste chef överste Bratt, som jag känner sedan skjutskolan 1904. Ingenting är ordnat, så vi höllo på hela dagen med anskaffande av möbler för expedition, 8 st telefoner, skrivmaterial, böcker och författningar. I dag har jag gått omkring på expeditionerna och antecknat behoven efter vederbörandes önskemål. Så har jag skaffat skrivmaskiner. Vi har fått 4 bilar som inköpts. När vi fått i ordning här hemma, skall jag och min adjutant ut på resor för att se på förläggningarna och utse platser för förråd och magasin i hela Västerbotten och Norrbotten. – Här är varmt och hittills vackert väder. Blommorna i trädgårdarna stå ännu i sitt flor. Ingen nattfrost ännu. Jag har i dag träffat major Björkbom, som blivit rätt å tjock och fet. Den första jag såg igår vid stationen var Kapten Åkerblom, även han rätt så bastant. I Boden är fullt av nya hus och gatorna äro permanentade, även så genom garnisonen, så det dammar ej som förr. Garnis är mycket förändrat med planteringar på framsidan ända till vägen.

Nu får Du det här så länge. Jag mår bra, fastän det nog är och blir rätt så knogigt. Åter på A5:s mäss, där A4 förut låg. – Pelle talade jag med i telefon igår. – Mina hälsningar till Er alla.

Din Gunnar



Ur "Kung. Norrb. reg. historia 1841-1966  
Bilden har inget direkt samband med texten

Boden den 17/9 1939

Min älskade hustru!

Tack så innerligt för ditt senaste brev med tidningsurklipp och fotografier. Jag hoppas ni må bra allihop, fastän det kanske är besvärligt i många avseenden, då jag ej är hemma. Jag har gått igenom telefonräknin-garna och de äro rätt. Jag tycker dock det borde vara fler samtal till Stockholm. Beträffande trädgårdsarbetet bör det väl än så länge blott bestå i att slå gräs-mattorna. Det som ej går att ta med maskin, går nog bra ta med lie, sedan blommorna som stå i vägen kommit bort och de perenna växterna avskurits längre fram. – Jag är väl hemma till trädgården skall avröjas, eljest kan väl allt få frysa ned och jag tar det, när jag kommer hem eller får det stå som det är till våren. – Veden var bra Du tog hem, Gösta är nog ej att lita på. Potatisen går väl åt medan den står i marken, så den ej behöver tas in i källaren.

Jag får här omkr. 300 kr i månaden mer än då jag är hemma och det får jag från intendenturstaben. Full fredslön mot avstående av pensionen under denna tjänstgöring och därtill 35 kr för varje tiodagarsperiod.

Det är fullt upp att göra, lite nervigt ibland, men jag börjar bli varm i kläderna. – Jag cyklade i fredags morse till A 8 och uppsökte Pelle. Han hade sjukt hemma, frun och flickan. Själv syntes han må bra. – Ringde häromdagen till Garnis för att hälsa på Emma Wallmark, hon är husmor där. Hon hade ont i ett ben (bandage) och kunde ej komma utanför sitt rum. Vi pratade en stund i telefon och hon frågade efter dig. Björkbom med fru har jag träffat och ser dem litet emellanåt. De bor där Sundströms bodde förut. Eljest finns ej många kvar här. Steckzen, Svanbom äro väl de enda. Jag glömde också Åkerblom.





I fredags voro vi i Mil.områdesstaben på middag hos vår chef Överste Bratt med fru. De bo i en av officersbostäderna vid I 19 närmast Hedenbron. Vi voro utom jag Öl. Gyllenkrok, Svanbom, Piper, Åby-Eriksson, Hamilton, Rosencrantz (de 4 sistnämnda i Kronprinsens husarers uniform), Bahre (ryttmästare Norrl.drag), kapten Edlund, Högfeldt, läk. Ekengren, Vet Rasmusson, löjtn. Modigh, A 5.

Jag börjar min dag kl. 7 med att läsa inkomna handl., sätta upp skrivelser m.m., då jag är i lugn och ro. På kvällarna sätter jag mig in i alla planer m.m., så jag känner till allt. Åter vid A5. I dag är mycket vackert. Jag skall nog ta mig en promenad nedåt Rödberget sedan expeditionen är slut. – Vi håller på med arbetet 10–5, på söndag blott en stund för att efterse om det är något av vikt.

Ännu har jag ej haft tid göra någon tjänsteresa, men det blir väl så småningom. Skåningarna reste hem i går kväll, men jag tycker jag kan vara kvar medan jag är här. Skåningarna får resa tillbaka om några veckor igen..Jag kan ej sluta, ty hos mig sammanlöper allt i ekonomiska spörsmål som måste klaras upp och det vore ingen idé resa från halvgjort arbete, som blir svårare komma in i, om jag lämnar det för att åter få taga itu med det. – – – Jag har fått en massa papper från alla myndigheter i Stockholm och de måste omsättas i praktiken (order, anvisningar till verkställande, ordnande av förråd, verkstäder m.m.)

Hälsa barnen, hoppas de klarar sig i skolan. Säg dem att de skola vara lugna, ty än är ju intet att oro sig över. – – Jag här sett att stockholmarna börja se sig om efter landställen. Det behöver vi ej, det är ju bra, och inte askersundsborna i allmänhet heller.

Jag träffade i förra veckan en bekant från Askersund, fröken Norman, som är i samrealskolan. Hon blev rätt så förvånad, då jag hälsade på henne .....

avskrivet av Ulla Sellin



## Städning

Från och med årsskiftet finns ingen APR-anställd i föreningslokalen. Det innebär bl.a. att all städning av lokalen måste skötas av medlemmarna. Där kan Du göra en insats. Du kan tömma pappers- och sopkorgar och sätta upp sten från golven etc. eller ta på Dig veckostädning någon gång då och då. För det senare finns en speciell teckningslista utlagd i forskarlokalen. Har Du frågor om tider, städmaterial o.s.v. kontakta någon i styrelsen innan Du kommer för att teckna Dig så kan Ni gemensamt gå genom vad, när och var.

Om alla ställer upp så blir det inte betungande för någon. Låt oss tillsammans hålla RENT HUS.

## Historiän opa pijtmähle



I sakristian i Öjeby kyrka fanns ett nattkärl av koppar, stort och rymligt, som tydligen inte föll gumman i smaken, varför hon en dag stegade upp till församlingens kyrkoherde H. och sade:

"Ja, I jär så mutjä belåten vä noi årdninga ope tjörka, vä vädtringa å städninga, män äitt skull I vele håfva än ändring ute å hä jär den der kopparpotta. Hon jär nåo tång som a jär i å för sä sjölf, desshäller då, då hon jär full å än Danel sko bära uut a."



Dödgravaren i Piteå landsförsamling, som var känd för att vara mera högersinnad, klagade över att det var så få dödsfall, så att förtjänsten var så dålig, varpå bondgubben, som hörde på, svarade:

"Jaa, förstår du et, att leika håfva boikotte dä, å hä ha du för hä du håll vä storen!"



En flicka som skulle gifta sig, yttrade till sin mor:

"Ja, et var e falit för mamma, som feck djift sä vä pappa, män jeg, som sko djift mä vä åostjuld!"

"Män håfva jä seitt opa flecka dena, som ha så tonna selkesstråmpom, att morrhåra opa bäina soinä!"

Ur "Historier opa Pitmähle", utgiven av Pitebygdens ABF

## Häxeri och hedendom

En tidsbild

Det var en tidig morgon vid påsktiden år 1678. Prästen i Arvidsjaur, herr Daniel Martini Offerdalinius, var redan uppstigen och satt i sin kammare. Han hade med en torkarl föregående afton erhållit ett brev från sin höge ämbetsbroder, den månglärd och insiktsfulle prosten Olaus Stephani Graan i Piteå.



Prästen i Arvidsjaur läser ett brev från prästen i Piteå.  
Teckning av E. Fredholm.

Det långa, tattskrivna brevet innehöll många intressanta saker både av privat och allmän natur. Lappmarksprästen fick däri veta mycket av sådan art, som nu för tiden sprides genom tidningarna. Graan beklagade sig bl.a. över den, som han tyckte, orättvisa behandling han utsatts för av piteborna. "Är det icke tillfyllest", skrev han, "att jag nedlåt mig till att göra offentlig avbön och lovat bättring, då jag för tio år sen rannsakades inför två riksråd samt förklarade mig beträffande de aderton anklagelsepunkter man hopat emot mig? Borde icke mina vedersakare hava blygts för att andraga sådant, som att jag skulle hava förkortat våra apostla- och predikodagar? Var det icke småsinnat av dem att anföra klagomål över gudstjänstringning och dylika ting? Nu hava dessutom illasinnade män sökt bliva mig kvitt, förebärande, att jag ändock 'aldrig avstår från mitt gamla förhävande'. Illa har jag lönats för vad jag till socknens och stadens fromma åvägbragt. Då staden genom brand för 12 år sedan ödelades, och då bland annat kyrkans orgelverk med 20 sköna stämmor förstördes ävenså klocktornet med 2:ne sköna klockor samt ett stort 'säjareverk' (ur), bestämdes av vår nådiga regering, att stadens plan skulle lämnas öde och ny stad uppbyggas i Kåge. Men min skickligt förda talan har lett därtill, att Pite stad får kvarbliva inom sin gamla socken, ehuru förlagd till en bättre plats, Häggholmen. Jag gläder mig dock däråt, att jag synes höra till de få, som åtnjuta vår stränge konungs gunstbevågenhet, ur vilken min namne och länets hövding nyligen platt nederfallit. Ty hur skall jag

annorledes tolka nyligen undfångnen skattefrihet på mitt i Böle by ägande hemman för min och min hustrus återstående livstid? Men illa har jag lidit, att en arg skeppare, Martin Mattson här i staden, okvädat min hustru Brita, dotter till min käre ämbetsbroder, högvördig prosten Joh. Torneus i Torne, med vilken dygdädra kvinna jag nu lever i god äktenskaplig sänja, sedan mina båda föregående hustrur sal. avsomnat. Denne råbarkade sälle har nämligen i sin dryckenskap kallat henne 'Illfinskan', varför jag funnit mig böra upplysa Svea hovrätt därom, att hon är till sin börd av svenska föräldrar. — — —"

Sedan prosten på detta sätt utgjutit sitt hjärtas vecklagen över sina personliga motigheter, övergår han till att tala om det allmänna tillståndet i landet. Han skriver: "Nu är det en fast bedrövlig tid. Kriget med juten vill trots våra segrar över honom icke taga en ände. Endast onda tidender nå oss. Nya utskrivningar och ökade skatter begäras hart när varje dag, icke minst från vårt län. Elände och nöd förspörjas överallt. Hus och lador förmimmas mångenstädes stå tomma; och vad under, då allt dugligt manskap, vars händer tarvas för att så och meja våra åkrar, utkallats till att bistå konungen i hans krig? Fred är vad vi önska oss, det Gud allsmäktig oss nådeligen beskäre!"

Brevet gav den gode prästen mycket att tänka på, och han läste det än en gång från början till slut. Sen lade han ifrån sig de järnskodda glasögonen, satt en stund och grubblade och tänkte över all denna världens ondska; även han hade fått sin beskärda del därav. Här hade han suttit i femton år utan att märka mycken framgång av sin verksamhet. Visserligen sutto åhörare i kyrkan, men, det visste han, mer av rädsla för kyrkoplikt och nesligt straff än av hjärtats begär. Mången lapp tänkte som så: "Lika gärna kan jag väl åt gamle Thoren<sup>1</sup> ge en oxe om året eller några får, som jag ger tionde år prästen." I tysthet frågade han sin kobda (trolltrumma<sup>2</sup>) till råd, när det gällde något av vikt i hans liv. Offerdalinius längtade tillbaka till sitt kära hemland Jämtland, där han var född, och där han åtminstone skulle av sina åhörare bli fullt förstådd, då han talade till dem från predikstolen. Han sammanfattade sina reflektioner nu liksom så många gånger förr i de ord, som han mumlade tyst för sig själv: "Jag är ledsen och trött med mina willa åhörare undervisande, och då jag ej ser någon utväg att få ett svenskt

<sup>1</sup> Guden Tor

<sup>2</sup> Ett med allehanda bilder bemålat skinn, spänt över en stor träskål med uttagningar i botten, som bildade handtag. Till trolltrumman hörde också mässingsringar, som lades på skinnets uttagningar, då trumningen skedde med slag av en sorts hammare av horn.

pastorat, får jag väl gå kräftgången och bliva kapellan.”  
— (Han utnämndes ock senare till komminister i O-  
viken.)



Här står lappen sin Spån trumba.  
Teckning ur oth. 1600-talsarbete: Samuel Kleen, Om lapparnas liv.

I dagligstugan i prästgården rådde i den tidiga morgonen ett rörligt liv. Mjölkpigan kom in från fåhuset med träämbar och stävor, fyllda med mjölk, som silades i långa aspstråg. Dessa radades upp på pinnar över varandra i mjölkkammaren. Vid spiseln stod prästfrun, rödkindad av eldskenet, och sysslade med tillagandet av morgonvarden. Tranlampan, som hängde på en järnnagel i väggen, brann ännu med ett svagt knastrande ljud. Flera kvinnor voro i arbete. Kardor skrapade, sländor snurrade, och flinka händer tvinnade ullgarnet. Andra revade och nystade det. Samtalet var i full gång. Hustrun Ingeborg Pehrsson från Lill-Pite by vistades i herr Daniels hus "för att förtjäna sig med spinneri och nystande"<sup>3</sup>. Hennes mun gick i kapp med "snållen" på sländan. Hon hade hört många märkvärdiga ting i de gårdar, där hon sist arbetat. Så hade en rymling från kriget i Skåne gömt sig i de stora skogarna och nattetid i löndom härbärgerats i nybyggarstugorna. Där hade han förtalt vedervärdiga ting om huru snapphanarna farit fram i gränstrakterna mellan Skåne och Småland, och huru obarmhärtigt de själva behandlats. "Kunnen I tänka er, att dessa blodtörstiga skogsdjur stoppat våra krigare levande ner i vakar, som de upphuggit i sjön, och dränkt dem såsom kattor!" utropade hustru Ingeborg och tillade: "Utom alla de andra skälmstycken och röverier, som dessa arga karlar gjort de svenske."

Den trettonåriga prästdottern Agata, som satt under lampan och läste "Korta och Einfaldiga Spörsmål öfwer Catechismum", glömde alldeles bort boken och lyssnade med häpnad till de hemska historierna.

"Men så hava sannerligen de svenska icke heller skonat dessa grova bestar", fortsatte den talföra hjälphustrun, "fast ingenting tyckes bita på dem. Rymmaren har förtalt, att de stuckit glödgade spjut längs ryggen på dem och ställt dem mot väggarna, precis som man är

gör, då man spiter ut renhudarna och stöder den mot husväggen. Men snapphanarna lära ändock ha varit vid gott mod, rökt sin pipa och med fula ord okvädat de förbifarande."

Prästfrun bad hustru Ingeborg hålla inne med slika blodiga och hemska historier. De kunde ju göra alla på gården mörkrädda.

Samtalet gled in på andra, mindre skrämmande saker. Ibland beledsagades arbetet av en psalm eller en visa. Morgonvarden intogs. Kvinnorna återvände genast till sin ull och sina kardor. Ingen tid fick onödigt förspillas. Sång, prat och skratt ljödo dock oavbrutet från dagligstugan, där kvinnorna sutto.

Herr Daniel satt i sin kammare lutad över en mantalslängd för att utröna, huru många tunnor råg och marker silver som skulle utgå från hans socken till krigshjälp under detta kritiska år, då han plötsligt hör ett hiskeligt leverne ute i dagligstugan. Särskilt är det tvenne gälla kvinnoröster, som tävla att höja sig över varandra. Han skyndar dit för att om möjligt stilla oväsendet, vilket dock misslyckas. Ibland omkullvräkt möbler och kringkastade ulltottar ser han pigan i gården och hustru Ingeborg stå mitt emot varandra på golvet, fräsande av ilska såsom vildkattor, färdiga att kasta sig över varandra och med fingrarna krökta som klor riva ut varandras ögon. Prästen ställer sig emellan kvinnorna och försöker med allvarliga ord lugna dem, men förgäves. Ur skriket och gnället uppfattar han, att tvenne garnnystan försvunnit. Båda fritaga sig från att hava stulit dem. Man misstänker dock hustru Ingeborg, som var illa känd. Men då hon visste sig denna gång vara oskyldig, bedyrade hon med "gräsliga eder, att hon skulle sätta ett märke på dens finger och näsa samt en levande orm i dens liv, som nystane borttagit hade"<sup>4</sup>.

Dessa kommo emellertid icke till rätta den dagen och icke den följande heller.

Nu bar det sig inte bättre, än att herr Daniels hustru "ovetande bland andra saker nystane utburit"<sup>4</sup> till förvaring i en bod, där hon följande år återfann dem. Nu gick hustru Ingeborgs "undsägelse i fullbordan. Herr Daniels hustru fick på sin vänstra hand och det tredje fingret en växt, på vänstra sidan om näsan en röder fläck och invärtes ont, vilket mer och mer tilltog och omsider kändes som en levande orm"<sup>4</sup>. Herr Daniel fann sammanhanget klart och beskyllde hustru Ingeborg att hava tillskyndat hans hustru den sveda och värk hon hade. Hustru Ingeborg tillkallades och synes själv hava blivit förskräckt över den verkan hennes hotelse åstadkommit. Ty när hon såg prästfruns stora eländighet, "besvimmade" hon och tillstod sig väl veta, huru sig med sjukdomen förhölle. Säkerligen förstod hon också, att hon råkat i en belägenhet, som för henne kunde medföra farliga följder. Av fruktan för att dömas som häxa eller trollkona ingick hon med herr

<sup>3</sup> Detta citat och flera av de följande äro hämtade från ett hovrättsprotokoll av år 1682.

<sup>4</sup> ur hovrättsprotokoll av år 1682

Daniels hustru en kristlig förlikning att giva henne 90 daler kopparmynt, och till yttermera visso sökte hon försvara sig genom att "undsäga herr Daniel, att han skulle få se en syn efter hennes död, om hon för hans hustrus förgöring dö skulle"<sup>4</sup>



Hjörnas församling.  
Efter en teckning från 1890-talet.

Då trots förlikningen herr Daniels hustru "förgöring omsider medförde döden"<sup>4</sup>, drogs saken inför rätta. Där nekade hustru Ingeborg till beskyllningen, sägande sig "i hastigt mod av enfald och harmsliga tankar hava hotat och undsagt den, som nystane borttagit hade"<sup>4</sup>. Förlikning hade hon ingått av medkänsla med herr Daniels hustru.

Tingsrätten dömde hustru Ingeborg trots hennes nekande till döden, och hovrätten stadfäste omänskligt nog denna dom: Hustru Ingeborg skulle "androm sliksom missdådarenom till skräck och varnagel och sig själv till välförtjänt straff halshuggas och å båle brännas."<sup>4</sup> Domen gick ock i verkställighet.

Nu frågar kanske den, som läser detta: Hur kunde en upplyst präst tro på sådant skrock och fästa avseende vid slikt käringprat? Och hur kunde en domstol fälla en dödsdom på sådana grunder, som här skedde? Härtill kunna vi endast svara, att vi befinner oss i den mörka tid, då det stora trolldomsraseriet likt en farlig pest härjade i landet och påverkade ej blott det obildade folkets utan även de flesta av den tidens upplysta människor. Man menade, att den onde själv var allestädes närvarande för att locka själar i fördärvet, ja, att han personligen kunde inlåta sig i köpenskap med människor om deras själar. Luften vimlade av onda andar, som flögo och foro likt myggsvärmar över en sumpmyr före ett åskväder. Alla, som troddes stå i förbund med den lede, skulle enligt bibelns egna ord straffas med döden. Redan i andra Moseboks 22 kapitel heter det: En trollkvinna skall du icke låta leva.

Det var en ohygglig tid. Hundratals människor, mest kvinnor, dömdes för sina förbindelser med djävulen till döden. En gängse föreställning var, att de företagit s.k. blåkullafärder, dvs. ridit genom luften till satans boning, dit de medfört barn, och där de hängivit sig åt liderliga lustar tillsammans med de onda andarnas furste.

Då ovan skildrade händelse tilldrog sig, voro dock de värsta häxprocesserna i Sverige överståndna. Den, som på ett avgörande sätt ingripit mot raseriet och lyckats stävja det, var den vidsynte och mångkunnige läkaren Urban Hjörne.

ur "Norrbotten, Läseböcker för skola och hem" av Georg Bergfors och Albin Neander  
utg. 1928 i Uppsala av J.A.Lindblads förlag

## Besöksstatistik

Den 27'000:e besökaren som registrerade sig i Råbäcksgårdens 6:e gästbok sen mars 1994 blev den 3 november den trogne forskaren Svante Näslund. För det belönades han med två trisslotter.

Den 31 januari var det dags igen. Då registrerade sig Berit Hällefors som den 28'000:e besökaren. Även hon har fått två trisslotter.

## Nya mikrokort

Årets första nya mikrokort finns nu i "snurran". De omfattar födda, vigda och döda i Norrbottens län år 1930. Förteckningen som anger på vilket kort respektive församling finns är placerad längst bak i "Grå mappen".

## Jöns Olofsson-Lustigbuss

När jag forskade på min sonhustru, Ingrid Norlén-Fredriksson, så fann jag att hon var ättling till soldaten Lustigbuss, som varit ägare till Råbäcksgården, det hus som nu forskarföreningen har haft sedan 1994.

Det finns en skröna om soldat Lustigbuss. Under 1809-års krig trängde 3 ryska soldater sig in och störde honom under frukosten. Detta intrång urartade i våldsamt slagsmål, som slutade med att Lustigbuss dräpte alla 3 inne i köket. Någon mordrättegång har jag inte sett till.

I Boden-ANAN nr 3/2000 hade vi en antavla på de sista som bodde i den gården.

Eila Fredriksson

<p><b>Nils Johan Nilsson-Norlén</b> f.1859-11-10 Råbäcken Överluleå BD d.1940-12-12 Svartbyn Överluleå BD Torpare, jordbruksarb. Svartbyn Överluleå BD g.1881-03-27</p>	<p><b>Nils Petter Arendtsson-Nilsson</b> f.1825-03-14 Unbyn:5 Nederluleå BD d.1894-01-28 Råbäcken Överluleå BD Torpare Råbäcken Överluleå BD</p> <p>—g.1859-08-28</p>	<p><b>Nils Peter Arendtsson Lind</b> f.1801-07-12 Svartbyn, Nederluleå BD d.1887-12-01 Unbyn, Överluleå BD Bonde Unbyn:5, Överluleå BD —g.1821-11-25</p> <p><b>Anna Cajsa Johansdotter-Uddin</b> f.1797-03-01 Unbyn:8, Nederluleå BD d.1862-06-08 Unbyn, Överluleå BD Bondhustru Unbyn:5, Överluleå BD</p>	<p><b>Arendt Andersson Partigångare</b> f.1751-01-12 Svartbyn:1 (Härs). Nederluleå d.1829-10-17 Svartbyn, Nederluleå BD —g.1775-04-02</p> <p><b>Brita Hansdotter</b> f.1755-09-14 Måttsund, Nederluleå BD d.1838-11-23 Svartbyn, Överluleå BD</p>
<p><b>John Martin Nilsson-Norlén</b> f.1890-10-06 Svartbyn:8 Överluleå BD d.1981-08-24 Margaretagatan 11 961 35 Boden Bilskoleinspektör Parkgatan 10 961 36 Boden</p>	<p><b>Anna Cajsa Olofsdotter</b> f.1824-08-16 Råbäcken Nederluleå BD d.1910-04-26 Råbäcken Överluleå BD Torparhustru Råbäcken Överluleå BD</p>	<p><b>Olaus Jönsson</b> f.1791-09-26 Sävastbyn, Nederluleå BD d.1842-04-24 Råbäcken, Överluleå BD Bonde Råbäcken, Överluleå BD —g.1815-02-19</p> <p><b>Catharina Nilsdotter</b> f.1792-03-16 Bredåker:1, Nederluleå BD d.1839-03-24 Råbäcken, Överluleå BD Bondhustru Råbäcken, Överluleå B</p>	<p><b>Johannes Eliasson Uddin</b> f.1761-11-06 Unbyn:2, Nederluleå BD d.1840-09-15 Unbyn, Överluleå BD —g.</p> <p><b>Christina Pehrsson</b> f.1762-08-19 Sunderbyn:6, Nederluleå B d.1817-10-03 Unbyn, Nederluleå BD</p> <p><b>Jöns Olofsson Lustigbuss</b> f.1758-12-27 Långnäs:11, Nederluleå B d.1836-06-09 Råbäcken, Överluleå BD —g.1788-02-15</p> <p><b>Brita Jacobsdotter</b> f.1757-12-25 Sävastbyn:12, Nederluleå d.1828-04-13 Råbäcken, Överluleå BD</p>
<p><b>Greta Lovisa Gabrielsdotter</b> f.1854-10-20 Boden Överluleå BD d.1930-02-13 Svartbyn Överluleå BD Torparhustru Svartbyn Överluleå BD g.1881-03-27</p>	<p><b>Gabriel Andersson</b> f.1833-05-01 Boden Överluleå BD d.1912-05-19 Fattiggården, Boden Överluleå BD Inhyesman Boden Överluleå BD</p> <p>—g.1854-06-25</p> <p><b>Lovisa Hansdotter-Fältpost</b> f.1816-07-07 Boden Nederluleå BD d.1889-06-16 Boden Överluleå BD</p> <p>Boden Överluleå BD</p>	<p><b>Andreas Pehrsson</b> f.1801-11-12 Boden:9, Nederluleå BD d.1873-07-08 Boden, Överluleå BD Inhyesman Boden, Överluleå BD —g.1823-02-12</p> <p><b>Margaretha Catharina Ericsson-Boman</b> f.1797-07-13 Boden, Nederluleå BD d.1857-09-29 Boden, Överluleå BD Boden, Överluleå BD</p> <p><b>Hans Nilsson-Fältpost</b> f.1783-03-16 Boden, Nederluleå BD d.1845-03-06 Boden, Överluleå BD Soldat Boden, Överluleå BD —g.1806-11-22</p> <p><b>Margreta Ericsson</b> f.1785-03-25 Harads, Nederluleå BD d.1849-01-06 Boden, Överluleå BD Soldathustru Boden, Överluleå BD</p>	<p><b>Nils Jönsson</b> f.1755-10-19 Bredåker:1, Nederluleå BD d.1836-04-17 Bredåker:1, Överluleå BD —g.1777-12-23</p> <p><b>Catharina Nilsdotter</b> f.1755-01-22 Bredåker:6, Nederluleå BD d.1837-04-07 Bredåker:1, Överluleå B</p> <p><b>Petrus Nilsson</b> f.1770-08-28 Boden:9, Nederluleå BD d.1825 —g.1791-04-26</p> <p><b>Anna Maria Andersdotter</b> f.1768-09-24 Harads:1, Nederluleå BD d.1822-03-07 Boden:9, Nederluleå BD</p> <p><b>Eric Andersson Boman</b> f.1757 d.1838-04-08 Boden, Överluleå BD —g.1791-10-08</p> <p><b>Margeta Jacobsdotter Enström</b> f.1757-12-24 Ale, Nederluleå BD d.1841-10-21 Vittjär, Överluleå BD</p> <p><b>Nils Hansson Stoltz</b> f.1754 d.1788-10-16 FINLAND —g.1781-11-30</p> <p><b>Anna Jönsdotter</b> f.1747-01-15 Boden:11, Nederluleå BD d.1830-07-16 Boden, Nederluleå BD</p> <p><b>Eric Andersson</b> f.1758-01-04 Harads:1, Nederluleå BD d.1809-05-23 Harads, Nederluleå BD —g.1782-04-04</p> <p><b>Christina Andersdotter</b> f.1761-04-06 Svartlå:2, Nederluleå BD d.</p>

## ”Korv-Gustavsson”

En dag kom en gammal man hem till oss i Brännberg. Han körde en likaledes gammal kronhäst, som drog en rissla lastad med falukorv. Korven var djupfryst, men smakade bra i synnerhet för en femåring som jag.

Johan Oskar Gustavsson eller Korv-Gustavsson, som han kallades bosatte sig i Alträsk och var ambuleraande korv- och fiskförsäljare. Han var känd som en snäll och hjälpsam människa, han hjälpte min mor med ladugården. Min far var ofta ute i skogen eller i annat arbete.

Jag minns hur Gustavsson kunde ligga på kökssoffan med krimmermössan på och med huvudet på soffstödet. Att han inte bröt nacken var något jag inte förstod. Krimmermössan hade han alltid på året om oavsett väderlek.

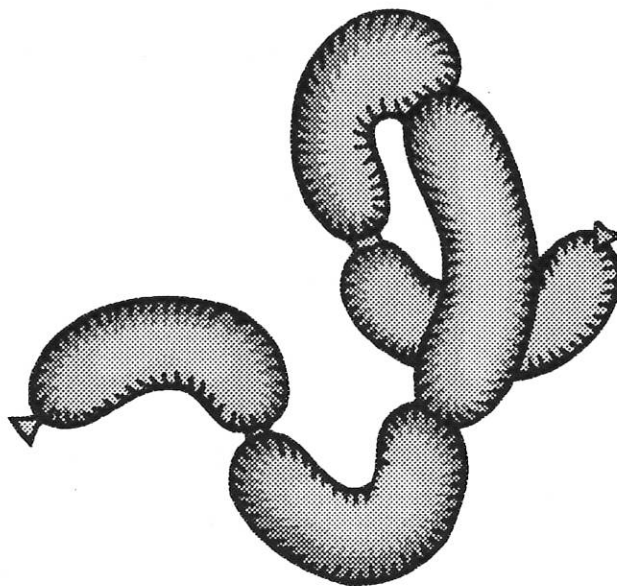
Johan Oskar Gustavsson trivdes bäst med enkelt boende, i kojor i skogen och liknande. I Brännberg bodde han i en barack vid ett litet sågverk, som låg bakom nuvarande lärarbostaden.

Han fiskade i Alträsket och i Flarken i Aleån. Där hade han sina ryssjor, i vilka han fick braxen som han gravade. Vid ett tillfälle kom han med en gädda som säkert vägde femton kilo. Det var imponerande i synnerhet för oss smågrabbar.

En gång hade han köpt en liten röd spark, som han gav till mej. Den kunde jag inte skilja mej från. Varje dag ända upp till folkskolan hade jag den med mej, jag hade den till och med inne vid sängen om nätterna.

Då jag hade lätt för att glömma läxböckerna hemma blev jag bestraffad av den stränga lärarinnan. Jag fick inte ha min spark på skolans område. Då var jag verkligen ledsen. Det var nog det värsta hon kunde ha gjort mot mej.

Johan Oskar hade ett horn i sidan till tre gamla tanter i byn, en av dem var min farmor Kristina. Tanterna ondgjorde sig över hans mustiga språk, han svor grovkornigt. Damerna var djupt religiösa, något som han hyste tvivel om. Han trodde att dom hade sin Gud på andra sidan och hotade med



att nedstiga i jämmerdalen före dem. ”Då ska jag ha eld under pannorna”, sa han, ”för att vara säker på att det ska vara tillräckligt varmt.”

Så en dag låg han kvar på kökssoffan. Han orkade inte följa med sin mor till ladugården. Far satte för hästen och skjutsade honom till baracken, där han bodde. Någon dag senare kallade far på Nels Nordberg, som hade bil. Han ställde upp oegennyttigt

för att skjutsa Gustavsson till Garnisonssjukhuset i Boden. När de skildes tog min far Gustavssons hand och sa;

– Jaha, du Gustavsson, vi säger väl adjö då, ifall vi int´ses nå mer.

– Jo, det ska vi väl göra, sa Gustavsson, om int´fan är lös.

Men Johan Oskar Gustavsson kom inte tillbaka till Brännberg.

Herman Wahlberg

**Fotnot:** Johan Oskar Gustavsson föddes den 23 juni 1866 på torpet Lerbäck, som lydde under Meldersteins bruk. Hans föräldrar, som brukade torpet, hette Gustav Gustavsson f 26/8 1835 och hans hustru var Johanna Lovisa Bäck f 24/1 1823. Johan Oskar gifte sig 26/8 1888 med Johanna Strand f 26/1 1851, dotter till fältjägaren Emanuel Pahlsson-Strand och hans hustru Anna Kajsa Persdotter från Vitån. De fick sönerna Oskar Arvid f 14/10 1890 och Gustav Alfred f 17/1 1893.

I Avasfors vid Vitån startades en masugn i stället för den som lagts ned i Strömsund. Där arbetade Johan Oskar, Johanna verkade som bagerska. Så småningom flyttade Johan Oskar med äldste sonen till Malmberget, där det fanns goda förtjänstmöjligheter i gruvan. Hustrun Johanna bosatte sig med yngste sonen i Prästhalm, där hon fortsatte som bagerska.

Johan Oskar kom så småningom till Alträsk i Överluleå som en allt-i-allo hos olika bönder.

Johan Oskar Gustavsson talade bruksmål.

\*\*

## Nya medlemmar

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna i föreningen					medl.nr.
Solveig Jansson	Ängesvägen 9	863 35	Sundsbruk	060 - 537 759	457
Gunnar Eriksson	Prylvägen 2	961 39	Torpgården	0921 - 51 174	458
Birgitta Morsing	Brännagatan 14 B	961 31	Boden	0921 - 18 788	459
Birgitta Olsson	Karetvägen 4	961 42	Svartbjörnsbyn	0921 - 10 202	460
Ellinor Boström	Kommendörsgatan 26	961 31	Boden	0921 - 13 233	461
Eva Karlsson	Kavelvägen 3	961 42	Svartbjörnsbyn	0921 - 52 383	462
Ann Christin Carolin	Slagvägen 9	961 42	Svartbjörnsbyn	0921 - 13 172	463
Ulf Nevell	Mandolinvägen 17	961 46	Heden	0921 - 65 601	464
Ulf Engström	Svärdsliljevägen 138	165 77	Hässelby	08 - 739 09 38	465
Sigrid Lundholm	Bastugatan 2 E	961 75	Boden	0921 - 19 501	466
Lennart Ekman	Bastugatan 2 D	961 75	Boden	0921 - 10 395	467
Sven Ove Lindgren	Läroverksgatan 7	961 73	Boden	0921 - 51 231	468
Inga Lill Gustafsson	Läsvägen 103	976 34	Luleå	0920 - 268 095	469
Kalle Brandin	Gränsvägen 14	961 37	Boden	0921 - 10 806	470
Marianne Syrtén-Bokvist	Degerbäckens by 401	961 95	Boden	0921 - 61 133	471

## Adressändringar

Ola Andersson	Mockträsk 22	961 93	Boden	0921 - 55 555	374
Max Texvall	Landstingsvägen 6 C	961 76	Boden	0921 - 19 545	64
Disa Wikström-Larsson	Tjädevägen 110 A	871 65	Härnösand	0611 - 23 482	222
Anna Wiik	Solståndsgatan 38	415 09	Göteborg	031 - 465 379	216
Eva Engman	Sandviksgatan 36 B	972 32	Luleå	0920 - 224 469	124



**BÖFF**

gratulerar dessa medlemmar  
som fyllt jämna år under det  
sista kvartalet år 2000

Gudrun Adolfsson  
Carl Åke Andersson  
Berit Hällefors  
Solveig Jansson  
Sune Larsson  
Balo Lundqvist  
Lis-Marie Norberg  
Benedicta Oddbratt  
Ulla Wikman  
Britt Wuolo

## TACK

Ett varmt tack från BÖFF:s styrelse för alla de gåvor och bidrag vi fått:

Kristina Öhman	Boden
Arne Isaksson	Svartbyn
Kerstin Andersson	Luleå
Ulf Nevell	Boden
Herman Wahlberg	Boden
Bengt Rönnbäck	Boden
Norrigården	Boden

samt till alla som gett bidrag i mikrokortbössan.

## Årets möten

årsmöte	söndag 11 mars, kl 14.00, se annons sid 3
medl.möte	söndag 20 maj, kl 14.00
"-	onsdag 12 september
"-	söndag 25 november

Begränsad eftersändning  
Vid definitiv eftersändning  
retur med den nya adressen till:

## B Föreningsbrev



**Boden Överluleå ForskarFörening**  
c/o Sandberg  
Kålrotsvägen 11  
961 47 Boden



## BODENMAIL

### Brevlådeplaceringar Priser & Viktgränser Försäljningsställen

(Gäller fr.o.m 00 06 01)

- S-E Banken
- Erikslundskiosken
- Östra Industriområdet  
(Korsningen Gamla Lulevägen & Industrivägen)
- Turistbyrå SJ
- 35:ans Kiosk
- Föreningssparbanken
- Jowas Kiosk
- Kungsgatan 20 (Hultmans)
- Domus
- Garnisonsgatan (Postterminalen)
- Västra Industriområdet Boden Mails kontor

#### A-Brev

0-20 gr	1 märke
21-100 gr	2 märken
101-2000 gr	3 märken

1 märke kostar 3,50:-

#### Föreningsbrev

0-100 gr	kostar 3:-
101-2000 gr	kostar 6:-

Samtliga priser är inklusive moms.

### Utdelningsområden

- Boden
- Luleå
- Piteå
- Gammelstad
- Hortlax
- S:a Sunderbyn
- Öjebyn

Dock ej till postnummer som slutar på 90-99



Om du vill få  
dina brev i tid.  
Använd då det  
lokala alternativet.

- OK/Q8 (Brogatan 32)
- Sandenkiosken
- Kafé Lunden Erikslunds Vårdcentral
- Jowas Kiosk
- Stenbergs Pappershandel
- 35:ans Kiosk
- Bokia
- Hultmans Pappershandel
- Turistbyrå SJ
- Pressbyrå SJ
- Boden Mails kontor samt brevbärare
- Q8 (Kaptensgatan)
- Snusfröken (Kungsgatan 8)
- Shell (Lulevägen)
- Erikslundskiosken

#### Frimärksbeställning

Du kan beställa frimärken på:  
Tel. 0921-177 30 • Fax 0921-123 34  
Säljansvarig: Kaare 070-669 77 30

#### BodenMail

Slipvägen (Västra Industriområdet)



BODENMAIL

### Tömningstider

- Mån-Fre kl. 18.00
  - Lör-Sön samt Helgdagar 12.00
- Sista minutenlåda:**  
BodenMails kontor, Västra Industriområdet
- Tömmes 07.00 varje vardag.
- OBS! Gäller endast Boden lokalt.